

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยริมคลอง ได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยและผลกระทบด้านต่างๆ เพื่อมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ทั้งในส่วนที่เป็นทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆดังนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

¹พัทธา สายหู กล่าวว่า บ้านเป็นสถานที่ดำรงชีวิต ที่มีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ ไม่จำเป็นต้องเป็นเพียงที่พักผ่อนหลับนอนหลังจากเลิกทำงานแล้วเท่านั้น แล้วการที่มนุษย์จะสร้างบ้านเป็นที่พักถาวรหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับ ลักษณะของการทำมาหาเลี้ยงชีพตามสภาพของสิ่งแวดล้อม ความรู้ ความสามารถในการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ของแต่ละสังคม และ วัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัยนั้นๆ

²Brain Goodal กล่าวว่า หลักเกณฑ์ในการเลือกที่อยู่อาศัย ผู้อยู่อาศัยจะพิจารณาคุณสมบัติของที่อยู่อาศัย 3 ประการ คือ

1. ลักษณะของบ้าน ได้แก่ ความเก่าใหม่ของบ้าน ขนาดของบ้านที่เหมาะสมกับขนาดของครอบครัว และ คุณสมบัติส่วนประกอบภายในบ้าน
2. ลักษณะชุมชน ผู้อยู่อาศัยมักจะเลือกบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมเหมือนชุมชนของตนเอง
3. ความสัมพันธ์ของที่ตั้งนั้นๆกับพื้นที่โดยรอบ ได้แก่ ความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งงาน ย่านการค้า อุตสาหกรรม และการติดต่อสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

Brain J.L. Bery and Frank E Horton กล่าวว่า ปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดการเลือกที่อยู่อาศัยมี 3 ประการ คือ

1. ราคาหรือ ค่าเช่าที่พักอาศัย
2. ชนิดของที่พักอาศัย
3. ที่ตั้งของที่พักอาศัย

¹ พัทธา สายหู ,”บริบททางสังคมใน” ,บ้านไทย.(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2540),หน้า125.

² Brain Goodal ,Brain J.L. Bery and Frank E Horton,The AmericanCity(New york : Mc-GrawHill,1975),p435.

2.2 แนวความคิดพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

³ พัทธา สายหู กล่าวว่า สำหรับคนในชนบทบ้านเรือนมีไว้เพื่อ การพักผ่อนหลับนอน ในตอนกลางคืนเป็นสิ่งสำคัญ รูปทรงและการจัดบริเวณใช้สอยในบ้านยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ได้ถ้าต้องการ บริเวณรอบๆบ้านจึงนับเป็นส่วนหนึ่งของที่อยู่อาศัยบางบ้านที่มีกิจกรรมใหม่เพิ่มขึ้น เช่น มีโอกาสค้าขายสินค้า และให้บริการแก่ผู้สัญจรตามเส้นทางคมนาคม บ้านเรือนก็เปลี่ยนไปตามความจำเป็นให้เหมาะสมกับกิจกรรมใหม่ ทำเป็นโรงเรียนห้องแถว ขายของและให้บริการ พร้อมทั้งเป็นที่พักผ่อนหลับนอนของเจ้าของบ้านด้วย

บ้านที่ผู้อยู่อาศัยมีอาชีพรับจ้างทำงานนอกบ้าน หรือรับราชการกินเงินเดือน ต้องอยู่ในชนบทที่มีความจำเป็นในการใช้บ้านเรือนเปลี่ยนไปเช่นกัน ความหลากหลายของลักษณะบ้านตามเงื่อนไขของการทำมาหาเลี้ยงชีพอันแตกต่างกัน มีปัจจัยอื่นเป็นตัวกำหนดด้วย ดังนี้

1. ภูมิประเทศและภูมิอากาศ บ้านในที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง จึงยกพื้นมีได้สูง แต่เมื่ออยู่ในที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึงจึงไม่จำเป็นต้องมีได้สูง ถ้าอยู่ริมน้ำก็มักจะทำบ้านเป็นเรือนแพ ถ้าอยู่ริมทะเลก็จะสร้างบ้านไม้ใช้วัสดุที่ผุกร่อนง่ายจากความเค็ม ถ้าอยู่ในเส้นทางของพายุต้องมีวิธีป้องกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยประยุคตวิทยาของสังคมนั้น
2. ประยุคตวิทยาและเทคโนโลยี คือความสามารถในการสร้างเครื่องมือของคนในสังคม ถ้ามีเครื่องมือและวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง จะสามารถสร้างบ้าน ควบคุมและตัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น
3. ทรัพยากร วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างบ้าน ส่วนใหญ่นำมาจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น แต่ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในวัสดุท้องถิ่นเท่านั้น ยังขึ้นอยู่กับวิธีการเสาะหาและถลำเลียงวัสดุจากแหล่งอื่น และ ไม่ใช่ใช้แต่วัสดุธรรมชาติ แต่อาจสร้างจากวัสดุสังเคราะห์ได้จากความสามารถทางประยุคตวิทยา
4. ระบบเศรษฐกิจ ทรัพยากรสำหรับการสร้างบ้านมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระบบการผลิต แจกแจง และการบริโภคของระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มีความสามารถสร้างบ้านได้พิเศษเหนือบุคคลหรือสังคมที่มีกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจน้อยกว่า
5. ฐานะทางสังคม บุคคลที่มีฐานะทางสังคมอาจกำหนดด้วยชาติกำเนิด ความสามารถทางสติปัญญา อำนาจการปกครอง จะใช้อุปกรณ์ประกอบการดำรงชีวิตต่างกันไป รวมถึงการใช้ลักษณะของบ้าน เพื่อแสดงฐานะทางสังคมของตนและยืนยันฐานะที่สูงกว่าของตน

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-48.

6. อำนาจการบริหารปกครอง สามารถบังคับกำหนดลักษณะบ้านเรือนที่บุคคลจะสร้างได้ เช่น พระราชบัญญัติ หรือ เทศบัญญัติการก่อสร้าง ข้อบังคับเกี่ยวกับการก่อสร้างในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นต้น
7. ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ เป็นตัวกำหนดรูปลักษณะของบ้านเรือนได้ ทั้งในสมัยอดีต และในปัจจุบันด้วยความรู้สึกนึกคิดในบางสิ่งที่มีค่าสำหรับของผู้ที่ยึดถือ ซึ่งมีเสรีภาพกระทำการในสิ่งที่ตัวเองเห็นชอบและต้องการ
8. โอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนา ซึ่งอาศัยความสามารถคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ หรือ โอกาสรับเอาสิ่งใหม่ ที่ผู้อื่นคิดทำมาไว้ใช้ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของอาคารบ้านเรือนได้ เมื่อได้ติดต่อกับผู้คนและสังคมภายนอก มีโอกาสได้รับทั้งวัสดุและวิธีการแปลกใหม่ รวมถึงการพัฒนาเพราะอุตสาหกรรมที่ทำให้มีวัสดุให้ใช้กันได้อย่างแพร่หลาย

ปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมา เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน โดยที่ภูมิประเทศและภูมิอากาศ น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก โดยมีปัจจัยอื่นมีบทบาทร่วมกำหนดด้วยเสมอ ทั้งประยุกต์วิทยาและทรัพยากร นอกจากนี้ กำลังทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคมและอำนาจการบริหารปกครองของบุคคลที่เป็นเจ้าของบ้านหรือเกี่ยวข้องกับเจ้าของบ้าน ย่อมมีผลต่อลีลาการดำเนินชีวิต และการกำหนดลักษณะบ้านเรือน

โดยมีความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์เป็นตัวกำหนดสำคัญอีกชั้นหนึ่ง และ คลี่คลายไปตามตามโอกาสของ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ในชีวิตของบุคคลและสังคมนั้น

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย

⁴ธงชัย สวัสดิสาร ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง พบว่าสำหรับประเทศไทยแล้ว โดยทั่วไปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัยต่อสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป คือ ความพอใจต่อสภาพแวดล้อมชุมชน ความพอใจต่อสาธารณูปโภค / สาธารณูปการ ความพอใจต่อที่ตั้ง ความสะดวกในการติดต่อชุมชน ความพอใจต่อสภาพแวดล้อม ในหน่วยที่พักอาศัยและความพอใจต่อเพื่อนบ้าน โดยพบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด คือ ความพอใจต่อสภาพแวดล้อมชุมชน รองลงมาได้แก่ความพอใจต่อสภาพแวดล้อมในหน่วยที่พักอาศัย ที่ตั้ง และความสะดวกในการติดต่อชุมชน บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และความพอใจต่อเพื่อนบ้านตามลำดับ

⁴ ธงชัย สวัสดิสาร, "การศึกษาความพอใจของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง", วารสารประชากรศาสตร์ 2, (มีนาคม 2530):

ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของมนุษย์ ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกชนิดบวก หรือลบก็ได้ โดยความรู้สึกนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งเร้า หรือทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่มากกระทบ ดังนั้นความพอใจจึงเป็นการตอบรับทางความรู้สึกในทางบวกของมนุษย์ที่มีต่อสภาพแวดล้อม

ในสมัยอยุธยาตอนปลายก่อนรัชสมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราช คลองบางกอกน้อยและคลองบางกอกใหญ่ปัจจุบัน คือแม่น้ำเจ้าพระยาในครั้งกระโน้น เพราะในสมัยนั้นลักษณะของแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงระหว่างกรุงเทพฯ ถึงนนทบุรีมิใช่เป็นเช่นปัจจุบัน แต่เป็นแม่น้ำโค้งอ้อมวกไปวกมาจากปากคลองบางกอกใหญ่หรือคลองบางหลวง คลองบางระมาด วกมาออกปากคลองบางกอกน้อยในปัจจุบัน และผ่านจากแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงสะพานพระปิ่นเกล้าฯ ถึงปากคลองบางกรวย จากคลองบางกรวยผ่านวัดชลอ วัดบางขุนน วัดอุทยาน พบคลองบางใหญ่ ออกมาคลองแม่น้ำอ้อม ไปพบกับแม่น้ำสายใหญ่ที่นนทบุรีบริเวณตลาดขวัญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำที่คดเคี้ยวไปมามาก แต่ในรัชสมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราชประมาณ พ.ศ. 2065 ได้โปรดให้ขุดคลองตัดจากปากคลองบางกอกใหญ่ถึงปากคลองบางกอกน้อย เมื่อขุดเสร็จปรากฏว่าคลองขุดใหม่กระแสน้ำไหลตรงและแรงมาก กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงที่ผ่านมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์ และทำช้าง และในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิประมาณ พ.ศ. 2083 ได้โปรดให้ขุดคลองตัดจากปากคลองบางกรวยแต่วัดชลอมาทะเลวัดชีเหล็ก(วัดสุวรรณคีรี) และครั้งหลังสุดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ประมาณ พ.ศ. 2179 ได้โปรดให้ขุดคลองตัดแต่เมืองนนท์มาออกบางกรวยคือขุดตั้งแต่ปากคลองแม่น้ำอ้อมตรงข้ามตลาดขวัญมาถึงวัดเขมาภิรตาราม คลองลัดช่วงนี้กระแสน้ำตัดตรงเช่นเดียวกับช่วงหน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทำให้คลองลัดทั้งสองแห่งกลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาไปในปัจจุบัน และแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมในส่วนที่คดเคี้ยวไปมามากๆกลับกลายเป็นคลองไปหมด คือ คลองบางกอกใหญ่ คลองบางระมาด คลองบางกอกน้อย คลองบางกรวย และคลองแม่น้ำอ้อม

คลองบางกอกน้อยตั้งแต่ปากคลองสถานีรถไฟบางกอกน้อยจนถึงปากคลองแม่น้ำอ้อมบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตลาดขวัญนนทบุรี มีความยาวประมาณ 18 กิโลเมตร ตลอดฝั่งคลองเป็นที่ราบลุ่มสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1.50 เมตร ดังนั้นริมคลองจึงมีน้ำท่วมอยู่เสมอในฤดูน้ำหลาก นอกจากนี้ยังมีเส้นทางน้ำธรรมชาติที่แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาเดิม ทางน้ำเหล่านี้มีเป็นประโยชน์สำหรับผู้พักอาศัยใช้เป็นเส้นทางสัญจรและใช้ในการอุปโภคบริโภค

⁵ อรศิริ ปาณินท์, "บ้านริมคลองในเมืองกรุง" บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น (กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), หน้า 148-149.

เทคส์กดี เศรษฐกิจจร ได้ให้สมมุติฐานลำดับ และการเปลี่ยนแปลงลักษณะของที่อยู่อาศัยเทียบกับการเปลี่ยนแปลงลำน้ำ ว่า เมื่อวิเคราะห์จากการเปลี่ยนทางกายภาพของลำน้ำ ตั้งแต่ก่อนมีเรือกลวิ่งจนถึงปัจจุบัน สามารถประมวลลำดับการเปลี่ยนแปลงลักษณะของที่อยู่อาศัยได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงของลักษณะที่อยู่อาศัยริมน้ำในเครือข่ายลำน้ำบางกอกน้อยตอนบนตามยุคสมัย

ยุคสมัย	การเปลี่ยนแปลงของคลัง	การเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัย
ยุคก่อนพ.ศ.2456	เชิงเลนชายชายค้ำน้ำ ไม่เปลี่ยน	เรือนไทยริมคลัง- โปะะในลำน้ำ
ยุคจอมพล.ป.	เชิงเลนชายชายค้ำน้ำ ไม่เปลี่ยน	โปะะยกขึ้นริมคลัง
ยุคเริ่มมีเรือเมต	เชิงเลนชายชายค้ำน้ำ ไม่เปลี่ยน	ฝั่งท้องน้ำชายออก
ยุคเริ่มมีเรือหางยาว	ท้องน้ำ-ค้ำน้ำเริ่มคลังทลาย	เขื่อนหินทิ้ง
ยุคเรือหางยาวเฟื่องฟู	ท้องน้ำ-ค้ำน้ำคลังทลายกินเนื้อที่เดิม	เขื่อนคอนกรีต

ที่มา : เทคส์กดี เศรษฐกิจจร

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่คลังริมคลองมีมากในช่วง 10 กว่าปีนี้ จากเดิมซึ่งเป็นพื้นที่คลังดินปลูมมะพร้าวและไม้ยืนต้นอื่นๆ ได้และสามารถใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ในหน้าแล้ง กลับกลายมาเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตลอดเวลานี้เนื่องจากการทรุดตัวของคลังจากคลื่นของเรือที่ผ่านไปมา แทบจะไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ริมคลังทั้งช่วงน้ำขึ้นและน้ำลง

7 ผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม

การศึกษาและวางแผนโดยส่วนรวมแบ่งน้ำท่วมออกเป็น 2 ระดับ คือ

น้ำท่วมระดับต่ำ (Minor Flood) ความเสียหายทางด้านกายภาพอาจมีไม่มากนัก หรืออาจจะไม่มีเลย แต่ผลกระทบทางด้านกิจกรรมด้านสุขภาพจิต และ สุขภาพอนามัยนั้นจะมีบ้าง ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นความเสียหายทางอ้อม ความเสียหายเหล่านี้อาจจะดีเป็นค่าของเงินแทบจะไม่ได้เลย แต่ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาหาแผนการในการป้องกัน และ แก้ไขตามไปด้วย

⁶ เทคส์กดี เศรษฐกิจจร. งานศึกษาการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของการพัฒนาสภาพตั้งชุมชนริมน้ำบริเวณเครือข่ายลำน้ำคลองบางกอกน้อย. (กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 89.

⁷ ทวีวงศ์ ศรีบุรี, คู่มือ และ โปรแกรมคำนวณขนาดและพื้นที่ชะลอน้ำ(ร่าง). (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538) หน้า 13.

น้ำท่วมระดับสูง(Major Flood) ผลของความเสียหายนั้นมีในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกายภาพ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น จะมีมากขึ้นตามความสูงของน้ำ ซึ่งในการศึกษาเพื่อการวางแผนป้องกันน้ำท่วม ควรจะใช้ค่าความสูงของน้ำเป็นกรณีในการคำนวณความเสียหายด้านต่างๆ และเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไปในอนาคต

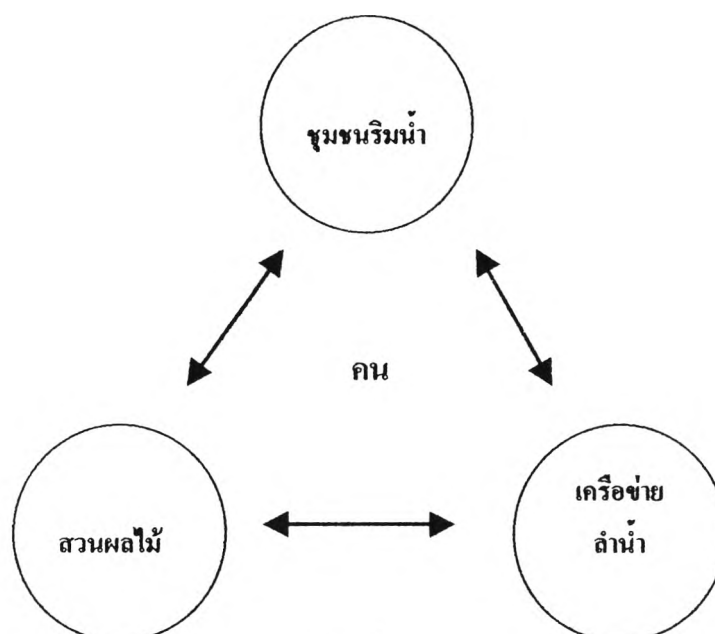
เทิดศักดิ์ เศษกิจขจร กล่าวถึง รูปแบบและแนวทางการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของบ้านริมน้ำที่เกี่ยวข้องกับบันไดขึ้น-ลงไว้ว่า จากเดิมที่เป็นเรือนแพ จึงสามารถรักษาระยะจากผิวน้ำได้ตามการขึ้น-ลงของระดับน้ำพื้นที่ส่วนหน้านี้จึงเป็นเพียงชาน บางกรณีก็ไม่มี เป็นเพียงระเบียงหรือต่อเติมเพิ่มเพียงบันไดไม่กี่ขั้น เมื่อทำการยกเสาขึ้น เพื่อรักษาระยะจากน้ำจึงต้องพัฒนาส่วนด้านหน้าโดยต้องทำ ชาน คู่กับ บันได หรือลดระดับจากชาน ทำ ทำน้ำ คู่กับ บันได ถ้าอยู่ห่างจากลำน้ำมากก็ต้องจากชานด้วย สะพาน และเติม บันได ซึ่งอาจลงไปเจอทำน้ำ อีกทั้งได้และสิ้นสุดที่การทำหลังคาคลุมเป็นศาลาริมน้ำไป

นอกจากนี้ยัง ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ และได้สรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรหลักๆ 3 ตัวอันได้แก่ ชุมชนริมน้ำ โครงสร้างเครือข่ายลำน้ำ สวนผลไม้ ไว้ดังต่อไปนี้

1.เราสามารถโยงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันของ 3 ตัวแปรหลักที่ทำให้สังคมชุมชนริมน้ำดำรงอยู่ได้เป็นดังนี้ คือ ชุมชนริมน้ำซึ่งมีชาวบ้านอยู่อาศัยที่ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยการอุปโภคบริโภคจากเครือข่ายลำน้ำหลักและรอง โครงสร้างเครือข่ายลำน้ำทั้งในส่วนเครือข่ายลำน้ำใหญ่ที่มีบทบาททางการคมนาคม และเครือข่ายลำน้ำย่อยที่อยู่ สวนผลไม้ภายในบริเวณชุมชนทั้งริมน้ำหลักและมีฝืนสวนที่อยู่ลึกเข้าไป

ตัวแปรหลักทั้งสาม ต่างทำหน้าที่ที่เกี่ยวพันกันทั้งในส่วนการรักษาสมดุลทางชีวภาพของระบบนิเวศในพื้นที่ระหว่างเครือข่ายลำน้ำหลัก เครือข่ายลำน้ำย่อยในสวน และการจัดการภายในสวนเอง และในส่วนผู้ได้รับผลประโยชน์จากผลผลิตทั้งทางตรงและอ้อม ของผู้คนในชุมชนริมน้ำเอง

⁸ เทิดศักดิ์ เศษกิจขจร, "การศึกษาที่อยู่อาศัยริมน้ำบริเวณคุ้มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง : กรณีศึกษาบริเวณตลาดน้ำบางคูเวียง," สารศาสตร์ศึกษา ปีที่ 2 (กุมภาพันธ์ 2541): 252-253.

แผนผังที่ 2.1 ความสัมพันธ์สังคมชุมชนริมน้ำ

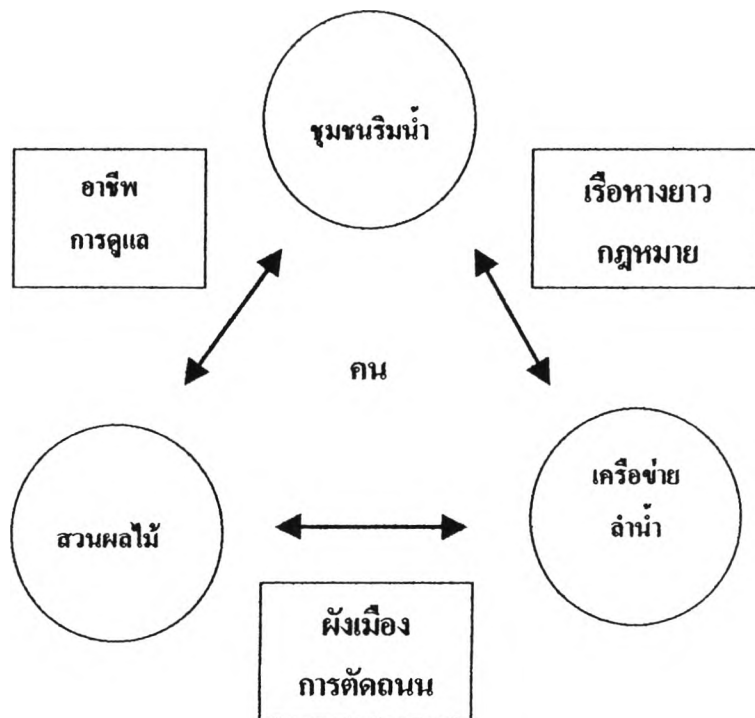
2. ความเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นต่อตัวแปรหลักจะส่งผลแบบลูกโซ่ไปทั้งวงจรที่สมดุลอยู่แล้วดังกล่าว โดยสามารถแจกแจงการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรหลักต่างๆดังนี้

- ความเปลี่ยนแปลงในส่วนสวนผลไม้ : จากที่ได้กล่าวไปในช่วงต้นถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้งานในพื้นที่จากการเกษตรเป็นพื้นที่อยู่อาศัยหรือโรงงาน ทำให้ผลผลิตที่เคยได้รับอย่างต่อเนื่องของชุมชนริมน้ำเช่นในอดีตไม่มีอีกต่อไป ทั้งรายได้โดยตรง และผลผลิตทางอ้อมไม่ว่าจะเป็นสัตว์น้ำที่ลดน้อยลง วัสดุธรรมชาติที่ใช้ในการดำเนินชีวิตต่างๆจากพืชพรรณ

- ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังหมายถึงการเสื่อมโทรมหรือหายไปของระบบเครือข่ายลำน้ำย่อย ส่งผลถึงปัญหาการระบายน้ำหรือความต่อเนื่องของเครือข่ายลำน้ำในพื้นที่สีเขียวที่อยู่ลึกเข้าไป รวมทั้งความสามารถในการฟอกทำความสะอาดของน้ำในเครือข่ายลำน้ำทั้งหมด

- การตัดถนนเข้าเพื่อความสะดวกกับคนที่ห่างจากริมน้ำภายในสวนลึก (ที่กลายเป็นบ้านจัดสรรไป) รวมทั้งการตัดถนนเข้าสู่วัดเพื่อแสดงความศรัทธาของชาวบ้านต่อพุทธศาสนา ส่งผลอย่างรุนแรงมากกับรูปแบบการดำเนินชีวิตเดิมในชุมชนริมน้ำจากการเบนความสำคัญสู่บนบกแทน (ที่ทำให้ตลาดน้ำหายไป)

- ความเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากภายในชุมชนริมน้ำเอง ก็คือความรู้สึกของผู้คนที่มีต่อน้ำ ที่คุณภาพแย่งการมองว่าวิถีชีวิตเดิมไม่แสดงถึงความเจริญ เปลี่ยนแปลงรูปแบบชุมชนริมน้ำเองให้กลายเป็นชุมชนบนบก ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพื้นที่ริมตลิ่งซึ่งได้ระยะระหว่างคนบนบก และนำไปเรื่อยๆตลอดกาลทั้งเนื่องมาจากรูปแบบการถือครองที่ดินที่เปลี่ยนไปจากการตัดแบ่งมรดก และรูปแบบอาชีพที่เปลี่ยนไปเป็นการรับจ้างมากขึ้นแทน

แผนผังที่ 2.2 ความสัมพันธ์สังคมชุมชนริมคลองบางกอกน้อย

3. เมื่อวิเคราะห์ถึงที่มาของอิทธิพล ซึ่งส่งผลให้เกิดตัวแปรหลักแห่งการเปลี่ยนแปลง นั้นก็สามารถแจกแจงได้ตามสามเหลี่ยมความสัมพันธ์เช่นกัน โดยอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสวนก็คือ ความคิดของคนที่มีต่อส่วนเปลี่ยนแปลงไป อันนำไปสู่การขาดความใส่ใจในสวนนั้นๆ ทั้งเนื่องจากรูปแบบการถือครองที่ดินที่เปลี่ยนไปจากการตัดแบ่งมรดกและรูปแบบอาชีพที่เปลี่ยนไปเป็นการรับจ้างหรือรับราชการ

อิทธิพลระหว่างความสัมพันธ์ของชุมชนและเครื่องขายลำน้ำในได้รับมาจากเรือหางยาวเป็นลำดับแรกที่ทำให้เกิดการก่อสร้างเขื่อนริมตลิ่งรูปแบบต่างๆตามที่ได้กล่าวไปแล้ว หลังจากนั้นตัวกฎหมายที่มีต่อพื้นที่บริเวณริมน้ำตั้งแต่กฎหมายห้ามปลูกเรือนแพริมน้ำทำให้ต้องยกเรือนขึ้นเสาจนมาปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยระยระนจากริมน้ำ และที่สำคัญ ระดับน้ำที่เพิ่มขึ้นทำให้แนวเส้นขอบเขตบ้านเปลี่ยนไป ต่างเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้ผู้คนคิดทำเขื่อนถาวรเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน

อิทธิพลที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสวนและเครื่องขายลำน้ำ เริ่มจากผลทางมหภาคของการขยายตัวออกสู่ปริมณฑล โดยหมู่บ้านจัดสรร การตัดถนน และล่าสุดคือการเปลี่ยนแปลงแผนการใช้พื้นที่บนผังเมือง

4. คงเป็นการยากที่จะให้คำตอบเพื่อแก้ปัญหาทั้งหมดในปัจจุบันเพราะปัจจัยแห่งปัญหานั้นมีความสัมพันธ์เป็นห่วงโซ่ จึงควรทำการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาเพื่อสังคมชุมชนริมน้ำที่ยั่งยืนอย่างอะลุ้มอล่วย และแก้ปัญหาโดยพิจารณาทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญต้องให้เวลาในการดำเนินการ